

Калюжний В. С., ад'юнкт, ННВЦ НУЦЗУ, м. Харків

*Kaliuzhnyi V., adjunct, the Training Research and Production Center,
National University of Civil Protection of Ukraine, Kharkiv*

МЕХАНІЗМИ ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОЇ СИСТЕМИ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

MECHANISMS OF THE MODERN SYSTEM OF DISTANCE LEARNING FORMATION IN UKRAINE

В статті розглянуто проблеми, що виникають в вищій школі при впровадженні дистанційного навчання. Проаналізовано основні завдання сучасного інформаційного суспільства та глобальної інформатизації, яка істотно впливає на освітні процеси, зокрема на вищу освіту та зумовлює постійний розвиток систем дистанційного навчання у вищих навчальних закладах.

Ключові слова: *механізми державного управління, дистанційне навчання, інформаційне суспільство, вища освіта.*

The article considers problems encountered in high school with the introduction of distance learning. The basic task of the modern information society and global information, which significantly affects the educational process, particularly in higher education and leads to continuous development of distance learning in higher education.

Keywords: *mechanisms of public administration, distance learning, information society, higher education.*

Постановка проблеми. Однією із провідних тенденцій сучасного суспільного розвитку є перманентний процес державного регулювання удосконаленням й реформуванням національних систем вищої освіти, зв'язаний не стільки з недостатньою ефективністю навчання з погляду на його економічну віддачу, скільки в неефективності сучасного освітнього простору перед сучасними глобальними змінами, насамперед входження до інформаційного суспільства. На думку експертів, тільки переробивши форми й способи організації освіти і її змісту, створюючи принципово нове технологічне забезпечення освітнього процесу, системи освіти можуть відповісти на виклик часу й стати дійсним ресурсом розвитку.

Механізми державного регулювання модернізації системи вищої освіти в умовах інформаційного суспільства, яке почало інтенсивно формувати-

ся, повинні розбудовувати в різних напрямках, у тому числі в напрямку створення й розвитку специфічних освітніх послуг, покликаних забезпечувати потреби населення у формуванні стартового капіталу вертикальної мобільності, одержанні знань і вмінь, що потребує сучасна економіка. До таких освітніх послуг ставиться дистанційна освіта (ДО) яка одержує усе більше поширення, у тому числі в сучасній Україні. У цей час важливе визначити, наскільки якісною є подібна послуга, у якому ступені вона задовольняє, з одного боку, потребам і інтересам споживачів, а, з іншої, інтересам економіки знань, що формується в нашій країні. Тому основне завдання освітньої системи суспільства постіндустріального типу зводиться до навчання кожного представника цивілізації правильній роботі з інформаційними ресурсами, розвитку адаптаційних і орієнтаційних якостей навчаних в умовах різноманіття інформаційних потоків.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний науковий і практичний внесок до дослідження і розвитку державного управління сучасної української освіти внесли [7; 8]

Сучасні технології освіти, проблеми створення і розвитку дистанційної освіти в Україні, зокрема, детально розглянуті в роботах [9; 10]. Цілий ряд досліджень по проблемах сучасної освіти, затребуваності дистанційних методів освіти, розвитку і впровадження дистанційних способів навчання були проведені [1; 2; 3; 4; 5; 6].

Постановка завдання. Отже, метою статті є визначити механізми формування сучасної системи дистанційної освіти в Україні.

Виклад основного матеріалу. Традиційна система освіти повністю задовольняла соціальне замовлення індустріального суспільства, і продовжує з успіхом справлятися із цим завданням і сьогодні. Однак в умовах стрімкого поширення ІКТ до системи вищої освіти пред'являються нові вимоги. Від того, наскільки ефективно сучасна система навчання зможе впоратися з новими завданнями, залежить успіх входження нашої країни в глобальне інформаційне суспільство, засноване на економіці знань.

Державне регулювання розвитком вищої освіти в умовах формування сучасних механізмів інформаційного суспільства вимагає істотного підвищення її ефективності. При аналізі ефективності освіти, дослідники звичайно обмежуються економічним її аспектом. У жодному з розглянутих підходів до даної проблеми не береться до уваги нова ситуація в сучасному світі, а саме входження в інформаційну фазу розвитку суспільства. У сьогоднішній ситуації помінялися поняття грамотності й освіченості - інформаційні компетенції виходять на перший план, і це не можна не враховувати, проводячи аналіз розвитку освіти. Необхідний новий підхід до оцінки даного явища, що ґрунтується на сучасних вимогах до інституту освіти, у зв'язку з розвитком інформаційного суспільства [4, с.40].

Таким чином, аналіз сучасних тенденцій державного регулювання розвитком вищої освіти показав, що «масовизація» вищої освіти, стрімкий

кількісний зріст студентів вищих навчальних закладів і диверсифікованість вищої освіти за інституціональними формами, рівнями і змістом є в цей час основною тенденцією розвитку вищої школи. Високі вимоги до якості освіти не дозволяють добитися необхідних темпів нарощування освітнього потенціалу населення в традиційній академічній системі – особливо на вилучених від великих університетських центрів територіях нашої країни. Забезпечити доступність вищої освіти за місцем проживання на територіях, далеких від університетських центрів, можливо шляхом розвитку в Україні системи дистанційної освіти, заснованої на використанні новітніх інформаційно-комунікаційних технологій.

Вивчення сучасних технологій і моделей дистанційної освіти дозволило виділити синхронну модель ДО, що як найбільше повно відбиває сучасні тенденції розвитку дистанційної вищої освіти.

Аналіз існуючих підходів в системі державного регулювання до оцінки ефективності вищої освіти показав, що в них не береться до уваги настання інформаційної фази розвитку суспільства.

Одним з найбільш перспективних напрямків державного регулювання розвитком вищої школи сьогодні є розвиток дистанційного навчання. Однак соціально-економічна ефективність дистанційного навчання дотепер комплексно не аналізувалася. У ході аналізу механізмів державного регулювання соціально-економічною ефективністю вищої освіти нами було розглянуто 13 критеріїв ефективності: вартість, розмір заробітної плати після закінчення вищого навчального закладу, затребуваність випускника на ринку праці, можливість освіти для дорослих і людей похилого віку, можливості надання освітніх послуг людям з різних соціальних прошарків, територіальне охоплення як можливість подолання нерівності в розміщенні населення, можливість реалізації принципів безперервної освіти, приріст соціального капіталу студентів, надання учням фізичного доступу до ІКТ, рівень комп'ютерної підготовки студентів, навчання навичкам роботи з інформацією, система залучення в електронний світ і виховання культури поведінки в електронному просторі. Ці критерії лягли в основу порівняння ефективності дистанційної й традиційної вищої освіти.

Організаційні форми й технології дистанційного навчання тісно пов'язані із застосуванням інформаційних і телекомунікаційних технологій, що володіють значним дидактичним потенціалом. Цей потенціал може бути успішно реалізований у дистанційному навчанні. Інформаційні й телекомунікаційні технології забезпечують використання електронних освітніх ресурсів (мультимедійні енциклопедії, електронні навчальні посібники, тренажери тощо) і організацію визначення навчального матеріалу, моніторингу навчального процесу й ефективному зворотному зв'язку з використанням телекомунікаційних мереж. Певний додаток інформаційні й телекомунікаційні технології можуть внести в організацію мережної взаємодії між учасниками навчального процесу, сприяючи, дея-

кою мірою, формуванню професійного співтовариства студентів.

У цей час за межами наукового пізнання дослідників виявилася ціла низка питань, а саме [5]:

- тенденції розвитку організаційних форм дистанційного навчання;
- дидактичні принципи й умови їх реалізації в рамках різних організаційних форм дистанційного навчання;
- комплекс вимог до інноваційних організаційних структур дистанційного навчання навчальних закладів, здатних забезпечити підготовку затребуваних на ринку праці конкурентоспроможних фахівців;
- система принципів формування інноваційних організаційних структур дистанційного навчання навчальних закладів, що забезпечують ефективне функціонування;
- роль інформаційних і телекомунікаційних технологій у розвитку організаційних форм і технологій дистанційного навчання;
- соціальні аспекти освітнього процесу функціонування структур дистанційного навчання в рамках заочної системи освіти.

Таким чином, нова освітня парадигма прямо корелюється з потенційними дидактичними можливостями інформаційних і комунікаційних технологій, причому в такий спосіб:

«Перехід від індустріального до інформаційного суспільства призводить до істотних змін у багатьох сферах людської діяльності, зокрема: змінюється характер розвитку, придбання й поширення знань; відкриваються можливості для відновлення змісту навчання й методів викладання; розширюється доступ до вищої освіти; змінюється роль викладача в навчальному процесі (постійний діалог, що перетворює інформацію в знання й розуміння)» [2]. При цьому відзначалося таке:

«Слід мати на увазі, що система ДО не заміняє традиційну систему освіти, що включає жорстко регламентовані очної, очно-заочної (вечірньої), заочної форми й екстернату, але вже в цей час може суттєво доповнити зазначені форми. У той же час технології дистанційного навчання, що становлять основу відкритого освітнього простору, успішно інтегруються й в існуючі форми освіти, насамперед у заочну (заочно-дистанційну форму), що в майбутньому може привести до конвергенції різних форм одержання освіти»[3, с. 91].

У якості принципів функціонування системи відкритого освітнього простору вказувалися:

- децентралізація (надання освітнім установам державного й регіонального рівня права самостійно вирішувати питання організації навчального процесу в системі ДО, створення умов взаємовигідного обміну освітніми продуктами й послугами);
- демократизація (створення рівних прав усім освітнім установам у розв'язці нормативно-правових питань і питань комерціалізації навчального процесу в системі ДО);

- глобалізація (відкритість інформаційних ресурсів і організації навчальних процесів у всіх кутах системи ДО на Www-Серверах для глобальної взаємодії й обміну передовим досвідом);
- регіоналізація (регіональні угоди, об'єднання й угруповання для сприяння торговельної й економічної інтеграції як засобів посилення їх конкурентоспроможності);
- безперервність (забезпечення в ДО всіх рівнів освіти, прийнятих у системі безперервної освіти України: початкову, середню, професійну, довузівську підготовку, вищу, післядипломну);
- інтеграція (створення віртуальної електронної бібліотеки навчальних курсів, банків даних і баз знань) [6, с. 157].

Висновки. В умовах стрімкого науково-технічного прогресу, загального прагнення до інтеграції в усіх сферах життя, в умовах глобалізації і постійних змін в соціальній і економічній сферах життя, спеціальні знання застарівають все швидше. Масовизація вищої освіти, стрімкий кількісний зріст студентів вищих навчальних закладів і диверсифікованість вищої освіти по інституціональних форм, рівнів і змісту є в цей час основною тенденцією розвитку вищої школи. Забезпечення доступності вищої освіти за місцем проживання на територіях, далеких від університетських центрів, є важливим завданням вищої школи. Розв'язання даного завдання можливе шляхом розвитку в Україні системи дистанційного навчання, заснованого на використанні новітніх інформаційно-комунікаційних технологій. При організації й впровадженні дистанційного навчання в системі освіти різних країн, у тому числі в Україні, виникає проблема його ефективності.

На основі аналізу існуючих моделей дистанційного навчання показано, що використання телекомунікаційної освітньої технології, що лежить в основі синхронної моделі дистанційної освіти, дозволяє розширити охоплення студентів з максимальним збереженням якості освітніх послуг.

Список використаних джерел

1. Анисимов А. М. Работа в системе дистанционного обучения MOODLE: учеб. пособ. – 2-е изд. испр. и дополн. – Х. : ХНАГХ, 2009. – С. 15–26.
2. Долбій О. В. Вплив освіти на розвиток людського потенціалу / О. В. Долбій // Актуальні проблеми розвитку управлінських систем: досвід, тенденції, перспективи : матер. V студ. наук.-практ. конф., 22 квітня 2010 р. – Х. : Вид-во ХарРІНАДУ «Магістр», 2010. – С. 45–48.
3. Кравченко Н. А. Система дистанционного обучения как один из факторов повышения уровня конкурентоспособности государства / Н. А. Кравченко // Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского. Серия «Экономика». – 2007. – Том 20 (59). – № 1. – С. 90–95.
4. Левчук В. Г. Работа Центра электронного обучения Харьковского национального университета им. В.Н. Каразина в контексте Положения о дистанционном обучении МОНУ / В. Г. Левчук // Проблеми сучасної освіти. – Вип. 5. –

У 2-х ч. : ХНУ ім. В.Н. Каразіна. 2014. – С. 34–41.

5. Лімачко Е. Е. Человеческий капитал в современной экономике – некоторые теоретические аспекты / Е. Е. Лімачко // <http://econom.nsc.ru/ieie/smu/conference/articles/>.

6. Прушківська Е. В., Переверзева А. В. Людський капітал: проблеми та перспективи / Е. В. Прушківська, А. В. Переверзева // Вісник Запорізького національного університету: Зб. наук. ст. Економічні науки. – Запоріжжя, 2009. – № 1 (4) – С. 155–160.

7. Садковий В. П. Основні економічні механізми державного регулювання входження в європейський простір сучасної вищої освіти України [Електронний ресурс] / В. П. Садковий // Державне будівництво. – 2013. – № 1. – Режим доступу: <http://kbuara.kharkov.ua>.

8. Сиченко В. В. Система та механізми управління інноваційним розвитком вищої освіти в Україні / В. В. Сиченко // Економічний форум. – 2011. – № 2. – С. 34–40.

9. Степанов В. Про дистанційне навчання / В. Степанов // <http://www.iatp.kharkov.ua/cat/sites/stepanov/>.

10. Ушенко Н. В. Напрями відтворення людського капіталу та їх вплив на економічний розвиток країни //Формування ринкових відносин в Україні. – 2008. – № 9 (88). – С. 151–157.

References

1. Anisimov, A. M. *Worn in the system of e-learning MOODLE [Robota v sisteme distancionnogo obuchenija MOODLE]*. Kharkiv: KNAGK, 2009. Print.

2. Dolbij, O. V. Influence of education on development of the human potential [Vplyv osvity na rozvytok lyudskogo potencialu]. "Aktual`ni problemy rozvytku ukrains`kyh system: dosvid, tendencii, perspektyvy". 22 Apr. 2010: 45–48. Print.

3. Kravchenko, N. A. "The system of e-learning as one of the factors of raising the level of competitiveness of the state [Sistema distancionnogo obuchenija kak odin iz faktorov povyshenija urovnja konkurentosposobnosti gosudarstva]." *Uchebnye zapiski Tavricheskogo natsionalnogo universiteta im. V.I. Vernadskogo* 20 (59) (2007): 90–95. Print.

4. Levchuk, V. G. "The work of the e-learning Center of the Kharkov National University after V.N. Karazin in the context of the Regulation on e-learning of Ministry of education and science of Ukraine [Rabota Centra e-obuchenija Kharkovskogo natsionalnogo univarsiteta im. V.N. Karazina v kontekste Pologenija o e-obuchenij MONU]." *Problemy suchasnoj osvity* 5 (2014): 34-41. Print.

5. Limachko, E. E. "Human Capital in the Modern Economy - Some Theoretical Aspects [Chelovecheskij kapital v sovremennoj ekonomike – nekotorye teoreticheskie aspekty]." Web. 2017, <<http://econom.nsc.ru/ieie/smu/conference/articles/>>.

6. Prushkivska, E. V. and Pereverzeva, A. V. "Human Capital: problems and trends [Ludskij capital: problemy ta perspektyvy]." *Visnik Zaporizkogo national`nogo universitetu* 1 (4) (2009): C. 155–160. Print.

7. Sadkovyj, V. P. "Basic economic mechanisms of state control of entering in european space of modern higher education of Ukraine." *Dergavne budivnytstvo* 1 (2013). Web. 2017, <<http://kbuara.kharkov.ua>>.

8. Sychenko, V. V. "System and Mechanisms of the Management of Innovative

Development of Higher Education in Ukraine [Systema ta mehanizmy upravlinnja innovatsijnym rozvytkom vyshchoj osvity v Ukraini]." *Ekonomichnyj forum* 2 (2011): 34–40. Print.

9. Stepanov, V. "About e-learning [Pro e-navchannja]." Web. 2017, <<http://www.iatp.kharkov.ua/cat/sites/stepanov/>>.

10. Ushenko, N. V. "The directions of reproduction of human capital and their impact on the country's economic development [Naprijamy vidtvorennja kapitalu ta jh vplyv na ekonomichnyj rozvytok krajny]." *Formuvannja rynkovykh vidnosyn v Ukraini* 9 (88) (2008): 151–157. Print.

DOI : 10.5281/ZENODO.1038950

УДК 351. 37.047.16

Карпеко Н. М., к.держ.упр., НУЦЗУ, м. Харків

Karpeko N., Ph.D. in Public Administration, Senior Lecturer in the Department of Management and Organization of Activities in the Field of Civil Protection, Kharkiv

МЕХАНІЗМИ ФОРМУВАННЯ СУЧАСНИХ ОСВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ

MECHANISMS OF FORMATION OF MODERN EDUCATIONAL TECHNOLOGIES

У статті проаналізовані теоретичні положення однієї з проблем реформування освіти, що дозволило визначити шляхи удосконалення галузевої системи економічних стосунків в освіті і окреслити конкретні заходи з реалізації поставлених у зв'язку з цим завдань. Забезпечуючи формування дієвого механізму залучення в освіту централізованих і децентралізованих фінансових ресурсів і цільове використання направлених на розвиток галузі засобів, сприяють підвищенню ефективності функціонування економічної інфраструктури освіти.

Ключові слова: *економічний механізм, державне регулювання, реформування освіти.*

In the article the theoretical position of one of the problems of educational reform that allowed to identify ways to improve the branch system of economic relations in education and to outline concrete steps to implement posed in connection with this task. Providing effective mechanism for the formation of involvement in the education of centralized and decentralized financial resources and targeted use of industry aimed at